

A TERMÉSZET.

AZ ÁLLAT- ÉS NÖVÉNYKERT
IGAZGATÓSÁGÁNAK KÖZREMŰKÖDÉSÉVEL
SZERKESZTI: RAITSITS EMIL DR

KIADJA: BUDAPEST FŐVÁROS ÁLLAT- ÉS NÖVÉNYKERTJE

ELŐFIZETÉSI ÁRA FÉLÉVRE 30.000 KORONA

A táborhegyi sziklaüreg Óbuda fölött.

— 3 képpel. —

Írta: Kadić Ottokár dr.

E lap egyik füzetében, a jánoshegyi átjáró ismertetése alkalmával¹ kifejtettem, hogy barlangok nemcsak mészkőben, hanem dolomitban is fejlődhetnek. Erre bizonyítékul szolgálhatnak a gellérthegyi sziklaüregek (a Szentiván-barlang kivételével), az ismertetett jánoshegyi átjáró és a most tárgyalandó táborhegyi sziklaüreg is.

A táborhegyi sziklaüreg (óbudai barlang) az óbudai temető fölötti Táborhegy meredek oldalában dolomitban fejlődött. Az üreg körüli omladozó dolomit-rögök kopár csoportja és az üreg nyílása már messziről is láthatók.

Az üreget legkönnyebben úgy érjük el, ha az óbudai villamosvasút végállomásától a temető melletti kocsúton a Szent Donát-kápolnáig megyünk; innen a baloldali dűlőútra térünk és a Táborhegy alján épült földmivesházak felé tartunk. E házaknál megkeressük a meredek hegyoldalra vezető ösvényt, mely egyenesen az üreghez vezet. Az üreget a Szépvölgyből is megközelíthetjük, ha a Kecse- és Remetehegy közötti turistaúton a Hármashatárhegy felé megyünk és a Táborhegy tájékán a meredek hegyoldalon az üreghez leereszkedünk.

Az üregnek KÉK-re néző, 3 méter széles és ugyanannyi magas nyílása 4 méter hosszú *Bejárat* *fülkébe* (I) vezet, mely hátrafelé fokozatosan alacso-

nyodik és hátsó, alsó részében 1 méter széles és ugyanolyan magas nyílással végződik. Ezen átbujva, elég terjedelmes, NyDNy-i irányban terjedő, 5 méter hosszú, jobbra és balra kiszélesedő üregbe, az *Előcsarnokba* (II) érünk.

Az Előcsarnok DK-re 2 méter mély fülkével bővül ki, míg ÉNy-i szárnya menedékesen fölfelé hajló, 3 méter hosszú falon át egy, az üreggel majdnem párvonalasan haladó hasadékba jutunk. Az előcsarnok magassága 5'5 méter, mennyezete a DK-i fülke felé lehajlik, míg ÉNy-ra, a nevezett fallal párvonalasan fölfelé halad és a hegytetőn végződik. Az Előcsarnok mennyezete csak részben szilárd szikla; a bejárat és a hasadék felé a tetőt összerogyott és egymásra rakódott nagy kőtuskók alkotják.

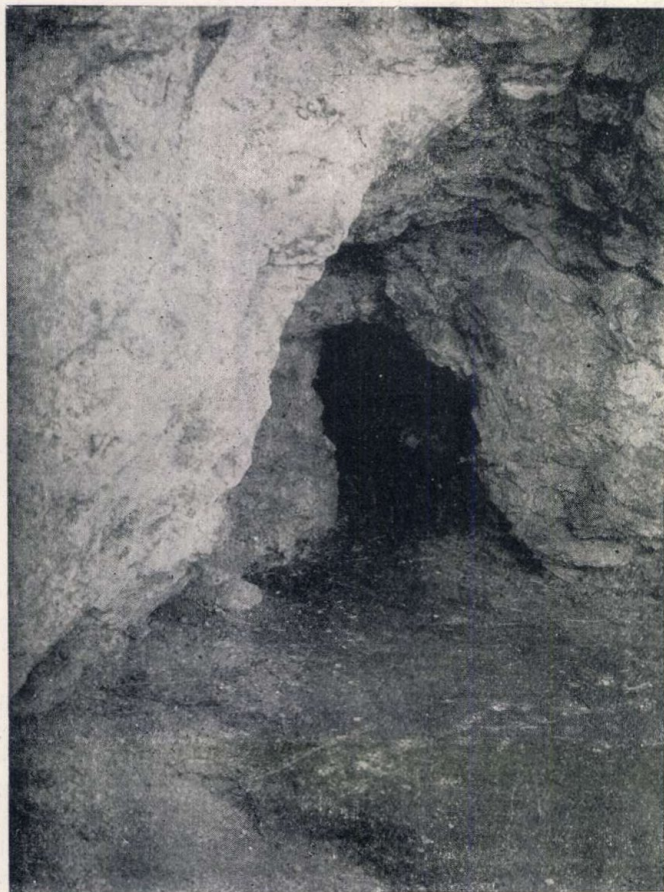
Az Előcsarnokból NyDNy-i irányban meredeken lefelé 10 méter hosszú, elől 2, hátul alig 1 méter széles *Folyosón* (III) ereszkedünk le az üreg belsőjébe. A Folyosó elülső és hátsó részében a mennyezet hirtelen lehajlik s ezáltal két részre, egy elülső és egy hátsó szakaszra osztja; az elülső szakasz legnagyobb magassága 4'5 méter, a hátsóé 3 méter. Ott, ahol a hátsó mennyezeti szikla alábukik, a Folyosó alja is hirtelen sülyed. Itt felhalmozódott kőtuskókon le kell csúsznunk s akkor a Folyosó hátsó szakaszába jutunk.

A Folyosó hátsó szakasza baloldalt kissé kibővül, hátrafelé azonban hirtelen alacsonyodik s most jobbra, vagyis ÉNy-i irányban 0'5 méter alacsony résen, kötormelék között átvirgódva, az üreg *Hátsó részébe* (IV) érünk. Ez igen alacsony, átlag 1 méter magas, 6 méter hosszú és 3 méter széles, menedékesen fölfelé menő terem, mely hátsó részében

¹ Kadić O.: A jánoshegyi átjáró a budai hegységben. (A Természet XVI. évf. 208—210. old.) Budapest, 1920.

KDK-i irányban haladó 4 méter hosszú, szűk, alacsony Rókalyukkal (V) bővül ki.

A Bejáratí fülke, az Előcsarnok és a Folyosó elülső részében az üreg menedékes alját mészkőtörmelékes agyag, a Folyosó hátulsó szakaszában és a Hátsó üreg alját laza kötörmelék borítja. Az

A táborhegyi sziklaüreg bejárata. Bekey I. G. fényképe után.

Előcsarnokban lerakódott kötörmelékes agyag látszólag nem terjed mélyre s azért az esetleg itt végzendő ásatás nem kecsegtet különös eredménnyel.

Közvetlenül a sziklaüreg mellett, ennek É-i oldalán, néhány méternyi távolságban van a fennebb említett Hasadék (VI). Ez egy, az előbbi sziklaüreggel majdnem párvonalasan haladó, körülbelül 12 méter hosszú s átlag 1 méter széles, fönt nyitott repedés, melynek legnagyobb része kötörmelékkel ki van töltve. E Hasadék középső része az előbb leírt sziklaüreg előcsarnokával függ össze.

Mint látjuk, a táborhegyi sziklaüreg és az utóbb leírt Hasadék erősen repedezett dolomitban fejlődtek. A sziklaüreg és a hasadék egy-egy, majdnem párvonalasan KÉK—NyDNY-i irányban haladó repedés mentén keletkeztek, míg a sziklaüreg Előcsarnoka és Hátsó ürege egy-egy ÉÉNY—DDK-i irányban menő hasadéknak köszönik létüket.

Mivel a sziklaüreg egy meredek hegyoldalnak erősen repedezett sziklacsoportjában keletkezett, érthető, hogy annak elülső, közvetlenül a hegyoldal fölött függő része leghamarabb indult pusztulásnak, míg a Folyosó és a Hátsó üreg egyelőre még szilárdan állanak. A mellette levő, egykoron hasonló üreg ellenben már teljes hosszában beomlott s jelenleg mint nyílt hasadék szerepel.

A táborhegyi sziklaüreghez évek előtt Bekey Imre Gábor vezetett el először. Közben Horusitzky Henrik rövid jegyzet alakjában Óbudai barlang néven ismertette ezt az üreget.² Mivel azonban utóbbi Óbudának azon szűkebb területén fekszik, melyet az ottlakó nép Táborhegynek nevez és a térképben is ez a hely ilyen nevet visel s mivel továbbá itt nem nagyobb kiterjedésű barlanggal, hanem kisebb sziklaüreggel van dolgunk, célszerűbbnek és helyesebbnek

² Horusitzky H.: Az óbudai barlang (Hármashatárhegy barlang). (Természettud. Közlöny XLV. köt., 301. old.) Buda pest, 1913.

Felirat egy newfoundlandi kutya emlékkövére.

— Lord Byron. —

Ha ember hal meg és a földbe tér,
Csak születésre nagy, de mit sem ér,
A szobrász pompás emléket farag,
Amely hirt adni róla itt marad;
A kőbe vésve mindazt láthatod,
Mit művelhetett volna s nagyot.
De a szegény kutya, ki amíg élt
Leghűbb barátunk volt és sohse félt
Gazdáját életével védeni,
S nemes szívét is itt hagyta neki,
Ki érte élt, lehelt és dolgozott,
Mind jel nélkül s feledve porlad ott!

Oh ember! órák gyenge rabja vagy,
Mint zsarnok, vagy mint hitvány szolga nagy,
Élted hiú, barátságod hamis,
Mosolyod csal és csal a szavad is,
Silány vagy és csupán névben nemes,
Egy percre állj meg itt, mert érdemes:
E szerény urna emléket jelent,
Egy hű barát pihen alatta lent,
Kinél jobb s nemesebb nem élt soha —
Emlékezz rája — és most menj tova!

Angolból fordította: ZOLTÁN VILMOS.

Nyaralásom utolsó napján.

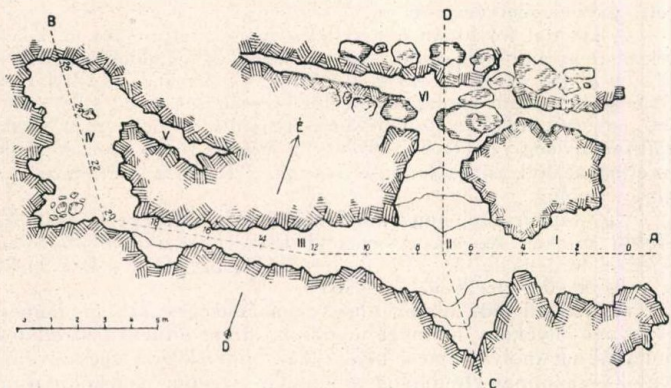
Írta: Gonda János.

Nyaraltam. Nem úgy, mint a pesti ember általában szokott, hogy nehéz pénzekért mérgeledést vásároltam, hanem úgy, mint ahogy igazán csak természetbarát tud nyaralni. Élveztem azt, amit a jó Isten az ember gyönyörűségére megteremtett. A jó levegőt, a virágos rétet, a hűvös erdőt, a madarak röptét, füttjét, a harkály kopácsolását, a bogarak nyüzsgését a 'harasztban. Mindent-mindent mi összefügg azzal, hogy lássam az életet, a küzködést. Néztam a fűszálon látszólag cél nélkül fel- és lesétáló katókabogarat. Az ághegyen gubbaszkodó varjút. Vajjon min törheti kopaszodó fejét? Addig hevertam a bársonyos fűben, míg elnyomott az igazak álma.

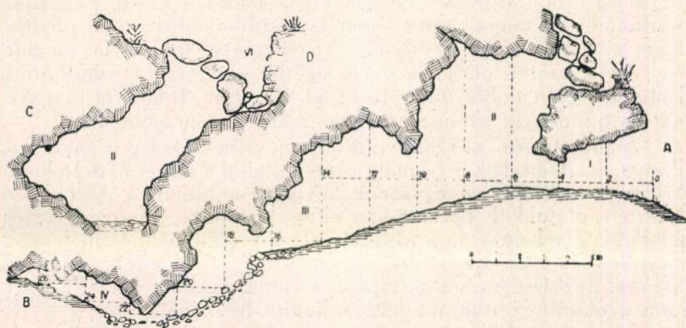
Csilingelő csengőszót hallok. Ezer meg ezer harangvirág rázza harmatos kelyhét. Szállnak a hangok csiling-giling. Meg-elevenedik az erdő, a rét, a nádas. Népvándorlás indul meg az erdő közepe felé, hol egy hatalmas tölgy uralkodik egy tisztás közepén. Arra tart az erdő, mező s nádas népe. Karcsulábú özek, a szarvasok hátrahajtott fejjel, néha-néha megállva, hogy koronás díszüket hozzádörzsöljék a mohos fák kérgéhez. Csörtetve jó egy falka vaddisznó. Nem rég hagyhatták el kedvenc tanyájukat. A sáros agyag még frissen tapad sörtes oldalukhoz. Elnyúlva, minden takarást ügyesen kihasznál vörösi kománk. Laposakat pislant jobbra, hol egy tapsifüles család baktat, közbe csippentve

tartom ezt az üreget Táborhegyi sziklaüreg-re át-keresztelni.

A sziklaüreget 1919. évi augusztus hóban mértem föl Som Imre munkatársam segédkezése mellett, itt használt nevét pedig ugyanebben az évben vezettem be a barlangtani irodalomba.³

A táborhegyi sziklaüreg metszei. AB hosszszelvény, CD harántszelvény. Térképezte 1919-ben Kadić O. dr.

A táborhegyi sziklaüreg alaprajza. I. Bejárati fülke. II. Előcsarnok. III. Folyosó. IV. Hátsó üreg. V. Rókalyuk. VI. Hasadék. Térképezte 1919-ben Kadić O. dr.

³ Kadić O.: Jelentés az 1917—1919. években végzett barlangkutatásaimról. (Barlangkutatás VII. köt. 15. old.) Budapest, 1919.

egyét a kínálkozó zsenge fűszálakból. Míg majszolnak, megülnek s hegyesen tartják füleiket. Balra is vet ravaszdi egy-egy vágyakozó pillantást, hol egy fogolykakas vezeti népes családját. Aggódva pittyeg az el-elmaradozók felé. Egy nádi csikaszk véresen átfutott szemét mereszti rám, gondolkodik, elinaljon-e? De ma a teljes béke napja van. Megelevenedik a lombok világa, sereglik a madárvilág. Ágak között a cinkék, gébicsek, rigók. A fák koronája felett varjak, szarkák. Magasabban ölyvek, héják. A vén réti sas is érkezik, valahonnan messziről jön. Csak kis pontnak látszik a kéklő magasságban. A környék állatvilága sereglik össze. Gyűlés van. Az erdő tündére hívja össze alattvalóit, hogy panaszait meghallgassa. Együtt vannak mindannyian. A nagy tölgy ágain egymás mellett szorosan ülnek a levegő urai. Van csicsergés, füttyölés, káromgás. Lent leghangosabbak a nyulak. Érthető, hiszen egész évben hallgatnak, most kimokogják magukat kedvükre. Kezdődik a gyűlés. Csend lesz. Hallom a kis tündér szavát. Békesség köztetek a mai napra. Hallgatom panaszaitokat. Éktelen zsivajgás tört ki egyszerre. Mind beszélt s mutogatott egymásra. A nyulak a rókára, a szarvasok a csikaszra. A kisebb madarak felfelé a fa tetején gubbaszkodó hajlottcsőrűek felé. Látom, hogy nem lehet így veletek beszélni. Minden család küldjön ki egyet s azokkal tárgyaljunk. Hosszú csiripelés indult meg. Legtovább a verebek tanakodtak, ki a legokosabb közöttük. Ők is, akár az emberek, mindegyik saját magát tartotta legokosabbnak. Végül is a tündér választott ki közülök egyet. Sorban adták elő panaszait a kiválasztottak. Minden mondatjukat élénk helyesléssel kísérték hozzátartozóik. A kis tündér

Kínaiak.

(A majomfaragó művészek között. — Csak kilencen vannak Budapesten. — Czung-Na-Csing úr és neje. — Vu-Heu-Chang, az erős férfi. — Asszonyok, kik a sárga embert szeretik. — Vang-Ting-Yang: „Jobb itt, mint Kínában.”)

Czung-Na-Csing... Szomorú, sárga fej bukkan elő lassan a homályból, mely tompán és vastagon lepi meg a pirinyó szobát. Úgy tűnik, mintha valami Buddha-szobor nézne rám az idők mélyéből. Udvarias meghajlással, várakozásteljesen áll előttem az apró kínai, de meg kell előbb barátkoznom a különös szaggal, mely szinte ordítva hasogatja a homályt. Czung-Na-Csing? Ő az, a majomfaragó művész. A mellemig sem ér, apró szemén fekete okulár, fanyar száján sárga mosoly. Okos. Ravasz. Óvatos. Titokzatos. Kémlel, hogy mit érdekel engem a sorsuk? Megnyugszik, törni kezdi a magyar nyelvet és elmondja, hogy tíz esztendeje lakik Budapesten, nipszobrász és kereskedő, de családjával sokat nyomorog. Hol van a családja? Szoptató asszony széles konturja bontakozik elő a háttérből, fölkel és elem jön. Fehér nő. A gyermeke is fehér, de ott van az arcán a sárga race: arccsontja kiálló, szemvágása ferde, apró szeme bogárfekete. Czung-Na-Csing úr, a boldog papa, büszkén mutatja a kedves, virgocn gyerek arcán az ő apaságának csilhatatlan biznyságait, aztán tovább hallgat. Az asszony beszél helyette. Nincs keresetük. Mert Czung-Na-Csing úr nem megy el napszámosnak, mint a többi kínai. Megtudom, hogy a Menyei Birodalomból már csak kilencen vannak Budapesten, azok is napszámosok, a többi Franciaországba költözött. Nem volt keresetük, anyagot sem kaptak és szünetel a majomfaragás. Az ő urának van még valami kevés anyaga, de nem igen érdemes földolgozni, mert egy kínai nipp-majmocskáért nem adnak többet tizenöt-húsz ezer koronánál, ezzel szemben a majmocska kifaragása három órát is megkíván. Multkoriban ugyan itt járt a pekingi misszió, haza is küldték volna Czung-Na-Csinget, de csak egyedül, ő azonban nem ment a családja nélkül. A kis majomfaragó sóhajtozik: Milliókba kerülne! Az asszony ráförmed szívtelenül, hogy ő osztrák nő léteire akkor sem menne a sárgák közé és a kis kínai művész lehorgasztja a fejét csüggedten. Papucshős szegény. A fehér asszony rabszolgája. Elmondja búsan, hogy az angolok a háború alatt nyolcszáz darab csontlegrézőjét vették el szállítás közben a tengeren! Darabja kétszázezer koronát érne most. Tönkretették.

Két-három házzal lakik odább a Nefejeits-utcában Vu-Heu-Chang, szintén majomfaragó művész. Fekszik a dívánon két karján két gyermekét babusgatja. A házában teljhatalmú férfi. Úgy kel föl, mint a támadó gorilla és szó nélkül előveszi papírjait. A felesége szintén magyar nő, éppen palacsintát süt, közben elmondja, hogy járt náluk is a kínai misszió, segíyezni akarta, de az ura nem fogadta el. Nem kell! — int Vu-Heu-Chang büszkén, mert ő naponta nyolcvanezer koronát is megkeres

egy lapulevéltre jegyezte, kire van a legtöbb panasz. Bizony volt panasz csikaszk úrra, még több ravaszdi komára; elég a hajlott csőrűekre. De legtöbb volt a nyaraló emberekre. Már fáztam egy kissé, hogy minden panasz főtárgya én, a nyaraló ember vagyok. Panaszkodtak a foglyok, nyulak, madarak, a fák; miknek kérgét lehántották. Hallom hogy beszélnek, hogy floberttel riasztom s sebzem a szelíd énekeseket. Pénzért kiszedetem vásolt paraszt suhancokkal pelyhes kicsinyeiket. Alkalmi vadászatokon sörétezem a még repülni sem tudó foglyokat. Leheverem a vetést. Tüzet rakok s égve hagyom. Elfogott bogarakat cigarettával sütogettem. Száz meg száz bűnömet sorolták fel, mit a természet és védtelen állatok ellen követtem el. Mind nagyobb és nagyobb lett a zúgás, felháborodás. A csikaszk üvöltötte: Itt van egy az erdőben, büntessük meg. Büntessük, büntessük, sivitották, makogták, csiripelték. A tündér csendet parancsolt. Csend lett. Egy nyaralót megbüntetünk, nem használ. Más kell. Várjatok, gondolkodom s ha lehet, segíték. Hogy mi történt tovább nem tudom, mert enyhe szellő simogatta végig arcomat. Tán a kis tündér fátyla súrolta.

Felébredtem. Ahogy a nagy tölgy felé pislantok, látom, hogy akkor surran egy bokor mögé vörös kománk.

Ahogy felülök, riadtan röppen fel egy szajkó a közeli bokorról. Nem messze egy kiálló galyra száll. Kíváncsian hajtogatja felém szép fejecskéjét, majd éles cserregéssel szárnyal tovább. A tisztás felett a magasban mind feljebb és feljebb emelkedik a vén réti sas, már-már alig látszik. Ugyan hová, merre veszi útját fenn a végtelenségben? Talán a közeli